

סדר נזיקין | מסכת בבא בתרא ק"ה- קי"א
פרשת אמור | י"א- י"ז באייר (7-13 למאי)

דף ק"ה: הסכם שכירות בשנה מעוברת

פעם בכמה שנים מעבירים את השנה על ידי הוספת חודש אדר ב'. בתקופת המשנה היו הסנהדרין מחליטים אלו שנים לעבר, ולפעמים הם היו מחליטים על כך רק במהלך חודש אדר, כך שבתחילת השנה עדין לא ידעו אם השנה תהיה מעוברת.

מה הדין אם אדם שכר דירה לשנה במחיר קצוב, נניח 12,000 ש"ח לשנה, והשנה התעברה? וכך, אם הם סיכמו "שנה", השוכר מרויח את חודש העיבור, והוא גר בדירה שלושה עשר חודשים. אבל אם הם סיכמו "שנים עשר חודש" – אלה שקל לכל חודש, השוכר צריך לשלם אלה שקלים נוספים על חודש העיבור.

מעשה שהיה בעיר ציפורי באדם ששכר בית מרחץ מחברו, וכך הם סיכמו: "מחיר השכירות שנים עשר זוזים לשנה – כל חודש זוזב אחד", ובסוף התעברה השנה. מה עושים? מצד אחד הם סיכמו "שנה", ואם כן השוכר צריך להרויח, אבל מצד שני הם הזכירו גם מחיר קבוע לכל חודש. בשאלה הזו, המופיעה בדף הזה, נחלקו תנאים מה יהיה הדין במקרה שכזה.

דף ק"ו: חלוקת הירושה בין אחים

אחים שירשו נכסים מאביהם, הרי הם שותפים בנכסים שהם ירשו. אם הם רוצים לחלק את השותפות, אחת האפשרויות העומדות בפניהם היא חלוקת הירושה באמצעות גורל. למשל, אם היו שני אחים, הם מחלקים את הנכסים לשני חלקים שווים ועורכים גורל שיקבע באיזה חלק יזכה כל אחד.

בדף זה לומדים חידוש: **מרגע עריכת הגורל כבר אי אפשר להתחרט על החלוקה אפילו אם עדין לא נעשה מעשה קנין, מפני שהגורל עצמו נחשב כמו "קנין".**

התלמוד גם עוסק במקרה מענין: היו שני אחים שחילקו ביניהם את הירושה. לימים הגיע אדם מחוץ לארץ והתברר שגם הוא אח שלהם שהם אף פעם לא ידעו על קיומו.

לאור הגעתו של האח החדש התעוררה השאלה – **מה עושים עם החלוקה הקודמת שהיתה בטעות רק בין שני אחים?**

יש אמוראים שאמרו שהחלוקה בטלה ועתה על שלושתם לחלוק מחדש. לעומתם, אמוראים אחרים אמרו שהחלוקה אינה בטלה לגמרי, אלא כל אחד יקח שליש מהחלק שהוא קיבל ויתן לאח הנוסף.

מן התלמוד

סדר נזיקין,
פרשת בבא בתרא, דף ק"ו

"אמר רבי אלעזר: כתחילת ארץ ישראל, מה תחילה בגורל, אף כאן בגורל. אי מה להלן בקלפי ואורים ותומים, אף כאן בקלפי ואורים ותומים? אמר רב אשי: בהווא הנאה דקא צייתי להדי, גמרי ומקנו להדי"

צייתי – שומעים, מצייתים
להדי – אחד לשני

א

הסבר: כאשר אחים ירשו נחלה מסוימת והגרילו ביניהם את החלקים, ברגע שזכה אחד מהם בגורל – נקנו החלקים לכולם ואינם יכולים לחזור בהם. זאת בדומה לאופן בו חילקו את הארץ בגורל בימי יהושע. אבל אין צורך בקלפי ואורים ותומים כפי שהיה אז, משום שכל אחד מהאחים מסכים להקנות את חלקו לאחרים.

★ | מן ההיסטוריה

הבחירות לאסיפה המכוננת

הבחירות לאספה המכוננת היו הבחירות הראשונות במדינת ישראל. הן התקיימו בכ"ד בטבת תש"ט (25.1.1949). האספה המכוננת היתה אמורה לחוקק את חוקת מדינת ישראל ולהתפזר, כשלאחר מכן תתקיימה בחירות לכנסת, אבל בסופו של דבר היא הכריזה על עצמה כ"כנסת הראשונה". בבחירות אלה הועמדו אלף קלפיות ברחבי הארץ, ומספר בעלי זכות הבחירה היה כחצי מיליון. בציבור היתה התרגשות רבה על כך שלראשונה מתקיימות בחירות במדינת ישראל העצמאית, ואחוז ההצבעה היה גבוה יותר מבכל מערכת בחירות אחרת.

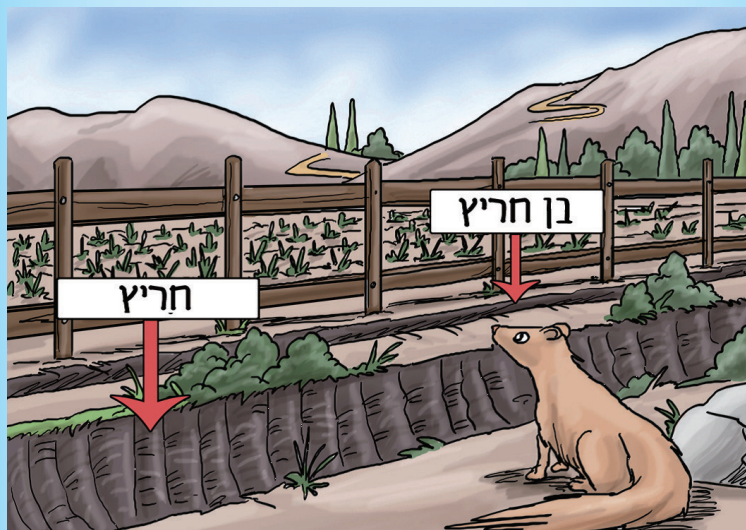
דוד בן-גוריון באסיפת בחירות, 20 בינואר 1949
(Wikipedia)

דף ק"ז: שעבוד נכסים

אחת הפעולות שישירות להחבצע בקנשר שבין מלווה ללווה היא "שעבוד נכסים". למשל, ראובן לוה כסף משמעון, והם כתבו שטר חוב עם יעדים: "אני ראובן לויית אלף ש"ח משמעון", ועדים חתמו על השטר. מעתה לא רק ששמעון עצמו מתחייב לפרוע בבוא העת את החוב, אלא גם הנכסים שלו משועבדים לפרעון החוב. למשל, אם לראובן אין כסף לפרוע את ההלוואה, רשאי שמעון לגבות את אחת הפרקעות של ראובן, אפילו שראובן כבר מכרה לאדם אחר. במקרה שכזה שמעון ניגש אל הקונה ואומר לו: "מצטער מאוד, אבל על הנכס הזה יש לי שעבוד נכסים, ולכן עליך להעבירו אלי". **גביה כוז מכונה "טרפה", כלומר שהמלווה "טורף" את הנכס מהקונה. שעבוד נכסים חל רק בהלוואה שנערכת בשטר, אבל בהלוואה בעל פה אין שעבוד נכסים והמלווה אינו יכול לטרוף נכסים מהקונים של הלווה.**

דף ק"ח: "חריץ וכן חריץ"

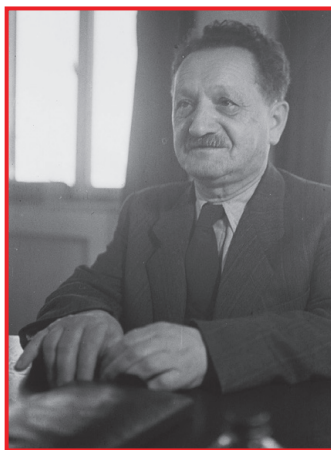
אדם מכר לחברו קרקע, וכך הם סיכמו ביניהם: **"חצי מהשדה שלי אני מוכר לך". באופן זה המוכר מחליט איזה חצי הוא נותן לקונה.** המשנה מוסיפה ואומרת שעל המוכר להוסיף לקונה מלבד מחצית השדה עוד מעט שטח קטן כדי להקים גדר ולעשות **"חריץ וכן חריץ". מהם "חריץ וכן חריץ"? וכן, לעתים גדר אינה מספיקה לשדה, שכן יש חיות שקופצות מעל הגדר, למשל נמיה. לפיכך היו חופרים שני חריצים בקרקע לאורך הגדר, חריץ אחד רחב שכוונה "חריץ" וחריץ נוסף צר שכוונה "כן חריץ", כך החיות מתקשות לזנק מעל הגדר. כך על פי פרושו של הרשב"ם. אולם השולחן ערוך פוסק שהגדר והחריצים נעשים בשטחו של הקונה.**

מתולדותיו | יוסף שפרינצק

(תרמ"ה-תשי"ט, 1885-1959)

יוסף שפרינצק ז"ל, שהיה יושב ראש הכנסת הראשון, נולד ברוסיה ועבר אחר כך עם משפחתו לוורשה. שפרינצק השתתף בהקמת אגודת "התחייה" ו"צעירי ציון", ושימש ציר בקונגרס הציוני. בשנת תר"ע (1910) עלה לארץ כדי לכהן כמזכיר הפועל הצעיר. במלחמת העולם הראשונה היה בין מארגני פעולות העזרה ליישוב היהודי. שפרינצק היה ממייסדי מפא"י ואחד ממנהיגיה. **כאשר נוסדה הכנסת נבחר שפרינצק לתפקיד יושב ראש הכנסת, וכיהן בתפקיד זה בשלוש הכנסות הראשונות, עד מותו.** שפרינצק פעל לעיצוב אופייה של הכנסת ודרכי פעולתה. בזמן מחלתו של הנשיא חיים ויצמן כיהן שפרינצק כממלא מקומו. לאחר פטירתו נקבר בחלקת גדולי האומה בהר הרצל בירושלים. על שמו נקראו שכונות, רחובות ובתי ספר ברחבי הארץ.

יוסף שפרינצק (Wikipedia)

תלמוד ישראלי

הדף היומי לילדים

דף ק"ט: ירושה – נחלה

הסוגיות הנלמדות בדפים אלו מרבות לעסוק בדיני ירושה. ירושה מכונה גם "נחלה", ולכן אפשר לכנות את הירוש "נוחל" ואת המוריש "מנחיל".

המשנה אומרת שלענין ירושה יש ארבעה סוגים של קרובי משפחה. במאמר זה נלמד על שניים מהם ובמאמר הבא על שניים נוספים.

סוג ראשון: קרובי משפחה ש"נוחלים ומנחילים", הם גם יורשים וגם מורשים זה לזה. למשל בן ואב, הבן נוחל מאביו, וגם מנחיל לאביו, כי אם הבן נפטר ואין לו בנים – אביו יורש אותו. דוגמה נוספת: שני אחים (אחים מהאבא) שאין להם בנים, נוחלים ומנחילים אחד לשני.

סוג שני: קרובי משפחה ש"נוחלים ולא מנחילים" – יורשים ולא מורשים, למשל בן ואימא, הבן יורש את אמו (כשאין לה בעל) אבל האימא אינה יורשת את הבן, אלא אביו (ואם אביו מת, אזי קרובי אביו יורשים).

דף ק"י: אחים שאינם יורשים זה את זה

סוג שלישי: קרובי משפחה ש"לא נוחלים ומנחילים" – לא יורשים אבל מורשים, למשל אימא ובנה, האימא אינה יורשת את הבן, אבל מורשה לבן (כשאין לה בעל). דוגמה נוספת: אישה ובעל, האישה מורשה לבעלה אבל אינה יורשת את בעלה. אם נשים לב, בעצם הסוג השלישי "לא נוחלים ומנחילים" עוסק באותם קרובי משפחה שהזכרנו ב"נוחלים ולא מנחילים", רק באופן הפוך – אימא ובן לעומת בן ואימא. אישה ובעל לעומת בעל ואישה.

סוג רביעי: קרובי משפחה ש"לא נוחלים ולא מנחילים" – הם אינם יורשים זה את זה, כגון אחים מן האם, שיש להם אימא משתפת אבל לכל אח יש אבא אחר, אינם יורשים זה את זה.

דף ק"א: קל וחומר

יש הלכות שאינן כתובות במקורש בתורה, אלא לומדים אותן מדרךש. יש סוגים שונים של דרשות, אשר לפעמים הן מכונות **"מידות שהתורה נדרשת בהן"**. בדרך זה התלמוד דורש הלכה הנוגעת לדיני ירושה באמצעות מידת "קל וחומר".

בתורה לא נמצא כתוב שכן יורש את אמו. כל שאנו לומדים מתוך הפסוקים הוא שבת יורשת את אמה. עתה, כל מה שטענינו לכדוק הוא אם בדיני ירושה התורה מעדיפה בן או בת. התלמוד בדק ומצא שאכן התורה מעדיפה בן, שכן, כשמת האב הירושה עוברת לבנים בלבד, ורק אם אין בנים הבת יורשת, כנאמר בתורה (במדבר): **"איש כי ימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו"**. מעתה דורש התלמוד קל וחומר: אם בת יורשת את אמה, אזי קל וחומר שהבן, שבדרך כלל התורה מעדיפה אותו בדיני ירושה, יירש את אמו.

על המפה

בית פרומין

בית פרומין נמצא במרכז ירושלים, ברחוב המלך ג'ורג' 24, וידוע בשם **"הכנסת הישנה"**, משום ששימש בתור המשכן הזמני של הכנסת בשנים תש"י-תשכ"ו (1950-1966), במהלך הכנסת הראשונה עד השישית. הבניין נקרא על שם משפחת פרומין שבנתה אותו. בתחילת דרכה של הכנסת הראשונה התקיימו ישיבותיה במבנים שונים בתל אביב. לאחר מכן עלתה לירושלים, ישבה בתחילה בבניין הסוכנות היהודית ולאחר מכן עברה לבית פרומין. מיקום זה היה בעייתי בשל חסימת התנועה וההפרעה לתושבי העיר, וכן בשל בעיות אבטחה. בשנת תשכ"ו (1966) עברה הכנסת למשכנה החדש בגבעת רם. לאחר מכן השתמשו במבנה גופים ממשלתיים שונים, כמו משרד התיירות ובתי הדין הרבניים. גופים אלה התפנו מהמקום לקראת הפיכתו המתוכננת למוזיאון.

בית פרומין כיום (Wikipedia, switch_1010)

שאלת השבוע

התשובה לשאלה נמצאת בעלון זה

- א. באילו הלוואות ניתן לעשות שעבוד נכסים, ובאילו לא ניתן?
- ב. האם אחים שערכו גורל כדי לחלק את ירושת אביהם רשאים להתחרט על החלוקה? מדוע?
- ג. באיזו שאלה עקרונית נחלקו תנאים בנושא של השכרת דירה בשנה מעוברת?

את התשובה יש לשלוח במייל לכתובת:
talmudisraeli@medison.co.il

בין הפותרים נכונה תיערך הגרלה שבועית* והזוכה בה יזכה בטאבלט איכותי או בסט ספרים של התלמוד הישראלי (לפי בחירתכם).
הודעות ישלחו לזוכים במייל ושמותיהם יפורסמו בדף הפייסבוק של התלמוד הישראלי.

*בפיקוח רואה חשבון

הרב גורן ערב מלחמת 6 הימים

בשנת תשכ"ז הוזמן הרב שלמה גורן לבוא ליום העצמאות לאוסטרליה, כדי לעזור למגבית היהודית המאוחדת. בהיותו שם החלו להתפרסם בעיתונות ידיעות על כך שנשיא מצרים נאצר סגר את מצרי טיראן, ושעומדת לפרוץ מלחמה בין מדינות ערב לישראל. כששמע זאת הרב החליט להפסיק את שליחותו ולשוב לארץ. רבים חששו מפני המלחמה, ודאגו לגורלו של הרב ולגורל היהודים בארץ, אולם הרב עודד אותם והודיע בביטחון גמור שעוד לפני חג השבועות יזכו לשחרר את ירושלים והמקומות הקדושים ולהתפלל ליד הכותל, מה שלא התאפשר במשך 19 שנים. ואכן כך היה...

דבר תורה לשולחן שבת

פרשת אמור עוסקת בהרחבה במועדי ישראל: 'אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדים'.
והנה, באמצע העיסוק במועדים, לפתע מופיע בפרשה פסוק שנראה לכאורה לא שייך לנושא: "בְּקֶצֶרְכֶּם אֶת קִצְרֵי אֲרָצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֶךְ בְּקֶצֶרְךָ וְלִקֵּט קִצְיֶרְךָ לֹא תִלְקֵט לְעֵנִי וְלִגְרֵי תַעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם".
פסוק זה עוסק בענייני צדקה וחסד אולם לא קשור לנושא המועדים, ואכן גם רש"י שאל על כך: "מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, וראש השנה ויום הכפורים וחג מכאן?" תשובתו של רש"י לשאלה זו, נוגעת בשורשי הערכים היהודיים ומהותם של החגים: "ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו". החגים הם זמן של שמחה, אולם אין לשמחה טעם וערך-אם השמחה מלווה בהתעלמות מהנזקק, העני והחלש, שלא יכולים להיות שותפים לשמחה. שמחה יהודית אמיתית היא שמחה שכולם שותפים בה, גם החלשים בחברה. לכן, באמצע העיסוק במועדי ישראל, עוצרת התורה ומצווה על הצדקה והחסד יש לעשות עם העני והגר, כדי שגם הם יהיו שותפים לשמחת המועדים.

חידת בלבול מילים

שנו את סדר האותיות כדי לגלות את המושגים המופיעים בעלון זה:

1. לק חמור
2. נב צחיר
3. עבדוש מסכין
4. תבי מינפור
5. פיוס קרנפשיץ

תעודת זהות - תלמוד ישראלי

"תלמוד ישראלי" הינו פרויקט חינוכי וקהילתי, הבא להנגיש את התלמוד לעולמם של ילדים, נוער ומבוגרים.

הפרויקט כולל: שבועה כרכים על פי סדר הדף היומי, עלונים שבועיים המופצים בכ-20 אלף עותקים, עלונים ייחודיים לחגים המופצים בכ-200 אלף עותקים, דף פייסבוק f פעיל ובו יותר מ-20,000 חברים ו-60 סרטונים הממחיזים סוגיות יסוד תלמודיות בערוץ youtube. כל אלו הם בסיס למגוון רחב ועשיר של לימוד ופעילויות חינוכיות, חברתיות וקהילתיות בבית, בבית הספר ובקהילה ברחבי ישראל ובעולם, גם בשפה האנגלית והגרמנית.

תלמוד ישראלי. מחברים דורות - מפגישים עולמות

